

ta mena d'inversemblances fonètiques, morfològiques i geogràfiques. — 2 Tant si es tracta de *tūr* 'Āyīša 'tossal d'Aixa', com si és un diminutiu de l'arrel ben popular *frī* (*tarī* 'bestiar, ramat' i d'altra banda «lait de chaux, blanc de chaux», Dozy, *Suppl.* II, 35).

Turlanda, V. *Milmanda Turlo*, V. *Trullo Turma*, V. *Torm Turmadèn*, V. vol. I, 286-287 *Turmeda*, *Turmetes*, *Turmo*, V. *Torm Turo*, V. *Tura Turó*,¹⁰ *Turonet*, V. *Toron* i cf. *Toron Turol* (Conflent), V. *Túria Turp*, V. *Turbiàs Turquera*, V. *Torquera Turuguet*, V. *Tragó*

TURULL i MONTURULL

El pic de *Monturull* és un gros cim pirinenc en el límit entre Andorra i l'Urgellet, 2754 alt., 7 k. al SE. de Les Escaldes, afrontant amb el te. de Bescaran²⁰ (mapa del Consell 1978, a 150.000). En *E.T.C.* II, 37, ho donava jo com nom inexplicat. De tota manera és cert que en toponímia no són rars els noms en *-ull*, on sembla fer un paper de sufix diminutiu de noms més o menys coneguts. En particular a Andorra: Collada²⁵ de la *Caülla*, 2147 alt., entre Andorra la Vella i *Llumeneres* (agre. a St. Julià, en el dit mapa), que deu venir de *casulla* ('cabaneta'). *Curull*, ant. castell i puig, te. La Vola (Rip.), *Caraiüll*, *Bellulla* i algun altre. Suposariem un deriv. de *Mont*: *Mont-er-ull*, amb un pre-sufix³⁰ com *baterell*, *alteró*, *capero*, *capçiro* etc.: **Monterull* > *-urull*, assimilat i ajudant-hi influència de *Turó*. Cf. *monterull* 'amuntegament de terra', en *Verdaguer* (*DECat* VIII, 945b10).

Hi ha, però, uns noms sense *mon-* que semblen in-³⁵ dicar altra cosa, i designant persona. Ja trobem *Turull* cognom, avui molt estès pel Princ., i molt arrelat sobretot cap a Cervera. *AlcM* el troba no sols en 3 pobles de Segarra i altres 3 de la zona d'Igualada-Msa.-Bna.; junt amb altres 3, allí mateix, en la var. *Turrull*,⁴⁰ probablement alteració recent. Ara bé antigament ja el trobo en fonts rosselloneses: *Vitalis Turul*, anys 1254 i 1250 (*InvLC*): és evidentment inversemblant que sigui extret de *Turullols*, de 2 pobles del camp de Tarragona, car aquest deu venir de *Trullol* (de *trull*⁴⁵ *TORCULUM*) amb recent alteració.

Però sembla que amb caràcter anàleg, se'n troben antecedents antiquíssims: *Turullius* en lingots de plom de Cartagena, on sembla ser nom antic i autèntic (com *Roscius Turuentius* en altres d'aquests lingots) (Tovar,⁵⁰ *Disc. de Rec. en la Ac. Esp.*, 1968, p. 37); potser més aviat indígena hispànic, que no italià, perquè Lejeune (en *Celtiberica*, p. 67), assenyala un *P. Turullius* en una «tessera hospitalis» hispano-llatina (veg. la figura 4 de la p. 67), penyora d'hostatgia d'algun llinatge⁵⁵ prestigiós.

Serà pre-romà tot plegat? Potser sí; almenys en el punt de partida. Però confluïnt amb el *Monterull* de *munt*, i altres contribucions romàniques, i algun altre orònim derivat de *trull* (*TORCULUM*), amb anaptixi *tr-*⁶⁰

> *tur-*. Cf. «ipso *Truliolo* de *Komalados*» a. 1030 (*Li. Fe. Mai.* I, 296, 19), d'un doc. de Segarra (avui focus principal d'aquest cognom), i *AlcM* troba ara el cognom *Turullols* a Prades i a Tarragona. També veig *Turulló*, nom d'un tossalet a l'esq. del Segre mitjà, al costat de Les Anoves. Morgona més lluny, en el bearnès *Turuilbon*, despoblat del te. de Lembeya (que *PRaymond*, *Di. Top. B.P.*, documenta ja el 1675). I *Turrullo*, pda. de Torís (xxx, 154.26). Aquesta *-rr-* secundària pot ser deguda a contaminació d'un parònim amb el significat tècnic 'rosca' que explico en el *DECat* VIII, 631: *torrolla*, a Gandesa (lín. 42), *toroll* ross. (S. XIV, lín. 53), *turull* a Lledó (53).

15

TURÚS

Turús, Torre —, casa o edifici muntanyenc en el te. d'Ontinyent (xxxii, 116.18). Sembla una variant assimilada del mot abstracte *tarús*, dialectal del valencià del Migjorn i Ponent del País; mot d'origen aràbic: *tarús* a Castalla, 'arranament d'un marge', a *tarús* «sin calcular», entre els xurros de l'Alt Millars; *parlar sense tarús*, a Pinós de Novelda, i al dicc. d'Escrig-Llobart. Arabisme, de *taryús*, nom d'acció de l'arrel *rys* 'escapçament o arranament d'una mesura' (*DECat* VIII, 246b53 ss.). Deu venir, doncs, de *Torre (de) tarús* 'torre escapçada', 'lloc de nivell aplanat'.

Turxetes, *Trutxelles*, V. *Torrecella Tusquello*, V. *Tosca Tussa*, V. *Tossa*, i cf. *DECat* VIII, 641b30 *Tússer*, *Beni-*, V. *Tàixer*, *Beni-* *Tut*, V. *Tuta*

35 TUTA

Tuta 'cova', mot de formació expressiva i onomatopèica: *DECat* VIII, 946a53-b4.

La Tuta, grandiosa cova en el camí del Puigllança, en el terme de Castellar de N'Hug (Cor. 1922). *Forat de la ~*, en el terme de Riner (Cor., 6-vii-1928). Sengles *La Font de la ~*, a Sant Martí d'Albars (xlvi, 69.28) i al peu del Putjot (entre Lluçà i Santa Eulàlia de P.-O.). *Vinya de la Tuta*, en el terme de Santes Creus. *Casa de la ~*, al peu de la Serra Aiats-Cabrera (*Bu. Ass. Exc. Ca.* 1883, p. 152). *La ~ dels Morts*, dins la formidable afrau del Brui, és una de les cavernes de més renom de la vall de Sant Aniol d'Aguja. *La ~ de la Font*, pujant de l'església de Sant Aniol cap a Comanegra (Cor., 1967). Sengles masies *La ~*, a Moià (Cor., 1935), a la Nou (Cor., 1959) i a la vall de Sant Iscle de Colltort (Cor. 1985). *Clot de la ~*, a Palmerola (Cor. 1954). *Lo Forat de la ~*, a Llanera (Cor. 1964). *La ~ de la Fou*, a Bor (JCoromines; i *A.I.E.C.* VIII, 1932, 14).

Prat de les Tutes, prop de Quers (xxiii, 66.11). *Hortes des Tutes*, a Relleu (xxxv, 142.25). *Serrat de les Tutes*, en el trifini entre Sant Bartomeu del Grau, Sant Martí de Sobremunt i Santa Cília de Voltregà. *Les Tutes de Cal Rei* a La Menera (Cor. 1959). *Les*